

QANDLI DIABET KASALIGI ASORATLARI VA BEMORLARNI PARVARISHLASH

Mamadiyev Xoshimjon Mo‘minjonovich: Rishton Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi o‘qituvchisi.

Abdurahmonova Barnoxon Jamoliddin qizi Rishton Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi o‘qituvchisi.

Abdurhimova Maftuna Madaminjon qizi : Rishton Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi o‘qituvchisi.

Annotatsiya : Mazkur maqolada qandli diabetning asoratlari, ularning rivojlanish sabablari, diagnostikasi va oldini olish choralari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, qandli diabet bilan og‘rigan bemorlarni parvarishlash bo‘yicha zamonaviy yondashuvlar, hamshiralarning vazifalari va bemorlar bilan ishlashda individual yondashuvning ahamiyati yoritiladi.

Kalit so‘zlar: qandli diabet, asoratlar, hamshiralik parvarishi, retinopatiya, nefropatiya, diabetik oyoq, gipo- va giperglikemiya.

Qandli diabet (QD) dunyo bo‘ylab keng tarqalgan surunkali kasallik bo‘lib, uglevodlar, oqsillar va yog‘lar almashinuvi buzilishi natijasida rivojlanadi. Kasallikning asosiy sababi insulinning yetishmasligi yoki organizm to‘qimalarining insulin ta‘siriga nisbatan sezgirliги pasayishidir. Diabetning uzoq davom etishi va nazorat qilinmasligi og‘ir asoratlarga olib keladi, jumladan: yurak-qon tomir tizimi kasalliklari, ko‘rlik, buyrak yetishmovchiligi va oyoq amputatsiyasiga sabab bo‘lishi mumkin.

Hamshiralik parvarishi qandli diabetni nazorat qilish va uning asoratlarini kamaytirishda muhim o‘rin tutadi. Ushbu maqolada kasallikning asoratlari va bemorlarni parvarishlash bo‘yicha asosiy yondashuvlar yoritiladi. Qandli diabetning asoratlari ikki turga bo‘linadi: o‘tkir va surunkali.

1. O‘tkir asoratlar:

Gipoglikemiya: qondagi glyukoza darajasining keskin pasayishi. Bemorlarda bosh aylanishi, kuchli terlash, titroq va hushdan ketish kuzatiladi.

Giperglikemiya: qondagi glyukoza darajasining yuqori bo'lishi. Bu quruq teri, chanqoq, qorin og'rig'i va charchoq bilan namoyon bo'ladi.

Diabetik ketoasidoz: yog'larning ortiqcha parchalanishi natijasida qondagi kislotalilikning oshishi. Bu hayot uchun xavfli bo'lib, tez tibbiy yordamni talab qiladi.

2. Surunkali asoratlar:

Diabetik retinopatiya: ko'z to'r pardasi qon tomirlarining zararlanishi natijasida ko'rlikka olib keladi.

Diabetik nefropatiya: buyraklarning zararlanishi, bu esa oxir-oqibat buyrak yetishmovchiligiga olib kelishi mumkin.

Diabetik polinevropatiya: asab to'qimalarining zararlanishi natijasida sezgirlikning yo'qolishi, og'riq va paresteziyalar kuzatiladi.

Diabetik oyoq sindromi: oyoqlardagi qon aylanishining buzilishi va infeksiyalar sababli yaralar paydo bo'lishi va amputatsiyaga olib kelishi mumkin.

Qandli diabet bilan og'riqan bemorlarda asoratlarni kamaytirish uchun hamshiraning vazifalari quyidagilardan iborat:

1. Bemorni kuzatish va baholash:

Glyukoza darajasini o'lchash va uni nazorat qilish.

Oyoqlarda jarohatlar va yaralarni aniqlash.

Bemorning umumiy holatini va shikoyatlarini kuzatish.

2. Parvarish rejasi tuzish:

Bemorning shaxsiy ehtiyojlarini inobatga olgan holda davolash va profilaktika rejasi ishlab chiqish.

Glyukoza darajasini barqaror ushlab turish uchun bemorga ovqatlanish bo'yicha tavsiyalar berish.

3. Ta'lim va maslahat berish:

Bemorlarga gipo- va giperglikemiya alomatlarini aniqlash va ularga javob berish usullarini o'rgatish.

Diabetik oyoqni parvarishlash bo'yicha ko'rsatmalar berish.

Insulin qabul qilish texnikasini tushuntirish.

4. Psixologik qo'llab-quvvatlash:

Bemorlarni ruhiy jihatdan qo'llab-quvvatlash va motivatsiya berish.

Stressni boshqarish bo'yicha maslahatlar taqdim etish.

5. Profilaktika choralari:

To'g'ri ovqatlanish, jismoniy faollik va shaxsiy gigiyenaga rioya qilishni targ'ib qilish.

Bemorlarni muntazam tibbiy ko'riklardan o'tishga undash.

Parvarish jarayoni bosqichlari

✓ Ma'lumot yig'ish: bemorning sog'lig'i haqidagi ma'lumotlarni yig'ish, hayot tarzi va qandli diabet tarixini o'rganish.

✓ Holatni baholash: glyukoza darajasini, qon bosimini, tana vaznini va asoratlarning mavjudligini aniqlash.

✓ Reja tuzish: individual davolash va parvarish rejasi ishlab chiqish.

✓ Parvarishni amalga oshirish: bemorga insulin in'ektsiyalarini qilish, dori-darmonlarni o'z vaqtida qabul qilishni nazorat qilish.

✓ Natijalarni baholash: parvarish natijalarini kuzatish, zarurat tug'ilganda rejani qayta ko'rib chiqish.

Qandli diabet bilan og'rikan bemorlarning sog'lig'ini yaxshilash va asoratlarni kamaytirish uchun hamshiralik parvarishi muhim o'rin tutadi. Bemorlarni muntazam kuzatib borish, ularga zarur ko'rsatmalar berish va qo'llab-quvvatlash orqali ularning hayot sifatini oshirish mumkin. Parvarish jarayonida individual yondashuv va profilaktika choralari orqali qandli diabet bilan bog'liq jiddiy asoratlarning oldini olishga erishiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. "Qandli diabet bo'yicha klinik qo'llanma." Toshkent, 2023.
2. International Diabetes Federation (IDF). "Diabetes Atlas." Brussels, 2022.
3. Bobokulov Sh.N. "Endokrinologiya: asosiy tushunchalar." Toshkent, 2020.

4. World Health Organization (WHO). “Guidelines on Diabetes Management.” Geneva, 2021.
5. Yusupova R.N. “Hamshiralik parvarishi asoslari.” Toshkent, 2021.
6. Royal College of Nursing (RCN). “Nursing Practice in Diabetes Care.” London, 2022.
7. American Diabetes Association (ADA). “Standards of Medical Care in Diabetes.” Washington, 2023.
8. Sharipov N.B. “Qandli diabetni boshqarish bo‘yicha amaliy qo‘llanma.” Toshkent, 2022.
9. Diabetes UK. “Managing Diabetes and its Complications.” London, 2023.
10. Kleyner F.B. “Clinical Diabetes Care.” New York: Elsevier, 2020.